

Sygn. akt III AUa 1053/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Jolanta Frańczak
Sędziowie:	SSA Iwona Łuka-Kliszcz (spr.) SSA Jadwiga Radzikowska
Protokolant:	st.sekr.sądowy Renata Tyrka

po rozpoznaniu w dniu 9 maja 2013 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **J. B.**

przeciwko **Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego**

przy udziale zainteresowanej M. B.

o podleganie ubezpieczeniom

na skutek apelacji wnioskodawcy J. B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie Wydziału IV Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 16 maja 2012 r. sygn. akt IV U 911/11

I. zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego i stwierdza, że J. B. podlega ubezpieczeniom społecznym rolników od 1.08.2006r. do 31.12.2006r.; od 1.02.2007r. do 31.03.2007r.; od 1.07.2007r. do 31.12.2007r., od 16.04.2008r.

II. zasądza od Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na rzecz J. B. kwotę (...) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania.

Sygn. akt III AUa 1053/12

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 maja 2012 r. Sąd Okręgowy w Tarnowie oddalił odwołanie J. B. od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Placówki Terenowej w T. z dnia 13 września 2011 r., którą stwierdzono ustanie w stosunku do niego ubezpieczenia społecznego – wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego od

1 sierpnia 2006 r. do 31 grudnia 2006 r., od 1 lutego 2007 r. do 31 marca 2007 r., od 1 lipca 2007 r. do 31 grudnia 2007 r. i od 16 kwietnia 2008 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że J. B. podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy jako domownik rolnika od 1 stycznia 1991 r. Od 1 stycznia 2000 r. prowadził działalność gospodarczą pod nazwą Firma (...) J. B., z przerwą od 6 marca 2002 r. do 20 marca 2006 r. Od 1 września 2000 r. do 6 marca 2002 r., od 20 marca 2006 r. do 29 lipca 2006 r., od 5 listopada 2006 r. do 29 stycznia 2007 r. i od 1 kwietnia 2007 r. do 18 czerwca 2007 r. podlegał ubezpieczeniu społecznemu w ZUS-ie jako osoba prowadząca pozarolniczą działalność gospodarczą. W tym czasie nie składał oświadczenia o kontynuowaniu ubezpieczenia społecznego rolników. Jednocześnie wykazywał przychód z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w latach 2006 -2007, a w 2009 r. uzyskał przychód z działalności wykonywanej osobiście, między innymi na podstawie umowy zlecenia i umowy o dzieło. J. B. nie prowadzi działalności rolniczej i sporadycznie przebywa w gospodarstwie rolnym.

W tak ustalonym stanie faktycznym, Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie nie zasługuje na uwzględnienie w świetle przepisów art. 7 ust. 1 pkt 1 i 2, art. 16 ust. 1 pkt 1 i 2 oraz art. 6 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.). Wskazanych przepisów nie stosuje się do osoby, która podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu lub ma ustalone prawo do emerytury lub renty, lub ma ustalone prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Przez „inne ubezpieczenie społeczne” rozumie się powszechne ubezpieczenie społeczne, o którym mowa w przepisach ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. 2009 r. Nr 205, poz. 1585 ze zm.). Dla osób, które równoległe prowadzą działalność rolniczą i pozarolniczą działalność gospodarczą lub wykonują inną działalność zawodową podlegającą ubezpieczeniu społecznemu, właściwym ubezpieczeniem jest ubezpieczenie na podstawie powołanej ustawy, które ma pierwszeństwo przed ubezpieczeniem społecznym rolników. Powołując się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 listopada 2005 r., I UK 94/05, Sąd stwierdził, że system ubezpieczenia społecznego rolników dopełnia system powszechny i wchodzi w grę wówczas, gdy działalność rolnicza jest jedynym źródłem utrzymania danej osoby i jednocześnie brak jest tytułu do objęcia jej powszechnym systemem ubezpieczeń. Jedynym odstępstwem od tej reguły jest wprowadzona od 1 stycznia 1997 r. na mocy art. 5a ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników możliwość pozostania w systemie ubezpieczenia społecznego rolników dla tych osób, które po ustawowo określonym okresie 3 lat utrzymywania się wyłącznie z gospodarstwa rolnego, rozpoczną prowadzenie pozarolniczej działalności gospodarczej. Jednym z warunków jest, aby ubezpieczony jednocześnie nadal prowadził działalność rolniczą lub stale pracował w gospodarstwie rolnym, obejmującym obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego, lub w dziale specjalnym.

W niniejszej sprawie odwołujący nie wykazał, by w spornym okresie prowadził działalność rolniczą. Natomiast z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej od 1 września 2000 r. do 6 marca 2002 r., od 20 marca 2006 r. do 29 lipca 2006 r., od 5 listopada 2006 r. do 29 stycznia 2007 r. i od 1 kwietnia 2007 r. do 18 czerwca 2007 r. podlegał ubezpieczeniu społecznemu w ZUS-ie. Obecnie nie prowadzi też działalności rolniczej i sporadycznie przebywa w gospodarstwie swojej żony. Ponadto odwołujący zrezygnował z możliwości dowodzenia swoich racji, nie stawiając się na rozprawie w dniu 10 maja 2012 r., pomimo wezwania do osobistego stawiennictwa w celu przesłuchania. Z tych względów, odwołujący nie mógł podlegać ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu i nie spełniał też warunków do skorzystania z prawa wyboru ubezpieczenia na podstawie art. 5a ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, ponieważ nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w pełnym zakresie z mocy ustawy, nieprzerwanie co najmniej 3 lata przed rozpoczęciem prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Mając na uwadze powyższe, w spornym okresie odwołujący podlegał powszechnemu systemowi ubezpieczeń społecznych, co skutkowało oddaleniem odwołania na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł wnioskodawca J. B.. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie przepisów prawa materialnego a to: art. 5a ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników poprzez ustalenie, że nie spełnia warunków do objęcia ubezpieczeniem w KRUS-ie, art. 14a ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej poprzez uznanie, że prowadził działalność gospodarczą, podczas gdy zawiesił jej wykonywanie, a także zarzucił naruszenie przepisów

prawa procesowego w szczególności art. 233 k.p.c., polegające na wybiórczej, niewłaściwej i dowolnej ocenie materiału dowodowego, czego konsekwencją były nieprawidłowe ustalenia faktyczne i na obdarzeniu bezkrytyczną wiarą twierdzeń M. S. i J. Z. oraz naruszenie art. 3 k.p.c. poprzez pominięcie dowodu z przesłuchania stron (ubezpieczonego), art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak przytoczenia merytorycznych i rzeczowych argumentów, potwierdzających zasadność rozstrzygnięcia, a ponadto zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na przyjęciu, że od 1 stycznia 2000 r. prowadził działalność gospodarczą pod nazwą (...)", że nie prowadził z żoną działalności rolniczej w spornym okresie i sporadycznie przebywa w gospodarstwie rolnym oraz że został wezwany do osobistego stawiennictwa w celu przesłuchania i nie stawiał się na rozprawie 10 maja 2012 r. Wskazując na powyższe zarzuty wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie odwołania oraz zasądzenie kosztów postępowania za obie instancje, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

W ocenie apelującego, Sąd pierwszej instancji błędnie ustalił stan faktyczny. Nie znajduje poparcia w materiale dowodowym twierdzenie, jakoby ubezpieczony od 1 stycznia 2000 r. prowadził działalność gospodarczą pod nazwą FHU (...) Jak wynika z dokumentów znajdujących się w aktach KRUS, od 1 września 2000 r. miał on zgłoszoną działalność o nazwie (...). Błędne jest również ustalenie zaprzestania prowadzenia przez niego działalności rolniczej. Sąd nie podaje daty tego zdarzenia i nie posiada w tej sprawie żadnego dokumentu. Ponadto Sąd nie wziął pod uwagę daty przyjęcia ubezpieczonego do KRUS (decyzja KRUS z 12 listopada 2007 r.) na podstawie wniosku z dnia 24 października 2007 r. wraz z oświadczeniem, iż od 1990 r. nie był zatrudniony na podstawie umowy o pracę i prowadził działalność gospodarczą w okresach przedstawionych w zaświadczeniu ZUS nr 188/2007 z dnia 11 października 2007 r. Decyzja ta obejmuje również okresy od 1 sierpnia 2006 r. do 31 grudnia 2006 r. oraz od 1 lutego 2007 r. do 31 marca 2007 r. Ubezpieczony nie może ponosić konsekwencji błędnych decyzji organu (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 11 maja 2005 r., sygn. akt III UK 28/2005). Nadto organ wydał decyzję z dnia 21 sierpnia 2008 r., stwierdzającą podleganie przez niego ubezpieczeniu społecznemu rolników od 16 kwietnia 2008 r. Sąd błędnie ustalił na podstawie jednorazowej kontroli urzędnika KRUS, że odwołujący wraz z żoną nie prowadzą działalności rolniczej oraz że nie przebywa on w gospodarstwie rolnym. Sąd pominął protokół z kontroli przeprowadzonej w dniu 27 czerwca 2011 r. w gospodarstwie ubezpieczonego i jego żony oraz nie wskazał w uzasadnieniu, dlaczego nie dał wiary temu dowodowi. Z oświadczeń najbliższych sąsiadów, przedłożonych przez niego w dniu 23 listopada 2011 r. wynika, że pracował w swoim gospodarstwie rolnym. Sąd nie podał, dlaczego odmówił wiary tym dowodom. Nadto odwołujący przedłożył zaświadczenia od lekarza (...) o leczeniu skutków urazu doznanego 20 maja 2010 r. wraz z oświadczeniem jego ojca z dnia 22 listopada 2011 r., które wyjaśniają nieprzebywanie w pewnych okresach w gospodarstwie rolnym żony. Sąd uznał za wiarygodne twierdzenia zawarte w donosie i fałszywych oświadczeniach rodziny Z., które są niezgodne z rzeczywistym stanem rzeczy i mają na celu pogrążenie skarżącego z uwagi na przegranie procesu karnego, toczącego się na skutek pchnięcia go nożem przez J. Z.. Ponadto, w sprawie karnej, sygn. akt Ds. 647/10/Sp, świadek M. S. wskazała, że zamieszkuje w domu praktycznie cały czas, z wyjątkiem okresu od lutego 1993 r. do 2001 r., zaś J. Z. potwierdził, że odwołujący mieszka od 25 lat w jego sąsiedztwie. Faktyczne prowadzenie działalności rolniczej potwierdza pismo A. S. z dnia 11 sierpnia 2011 r., w którym kwestionował on wiarygodność dokumentów tworzonych przez urzędnika KRUS oraz oświadczenie sąsiadów z dnia 28 września 2011 r., zgodnie z którymi odwołujący pracował w swoim gospodarstwie rolnym od 1989 r. do chwili obecnej. Sąd nie wziął pod uwagę tych dowodów. Sąd nie ustosunkował się również w żaden sposób do postępowania KRUS odnośnie wypłat zasiłków chorobowych w dniach poprzedzających decyzję o wykluczeniu go z ubezpieczenia, jak również do pozostałych decyzji KRUS o wypłacie zasiłków chorobowych, a także notatki z posiedzenia kolegiального KRUS z dnia 5 sierpnia 2011 r., które świadczą o tworzeniu dokumentów na potrzeby postępowania, a które nie znajdują żadnego uzasadnienia. Apelujący nie podlegał też obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, gdyż jego działalność została zawieszona na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, co wyklucza zastosowanie przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Umowa o dzieło z 2009 r. nie podlega ubezpieczeniu obowiązkowemu i miała charakter jednorazowy. Odwołujący podnosił przed Sądem, aby zostać przesłuchanym w przedmiotowej sprawie, lecz jego prośba została dwukrotnie odrzucona,

mimo że każdorazowy przyjazd do sądu wiązał się z wysokimi kosztami. Ponadto, nie otrzymał wezwania do osobistego stawiennictwa w celu przesłuchania na rozprawie w dniu 10 maja 2012 r. W uzasadnieniu Sąd bezzasadnie wskazał, że skarżący nie udowodnił prowadzenia działalności rolniczej. Potwierdzają to natomiast dokumenty w postaci protokołu komisji Urzędu Gminy w D. z dnia 2 sierpnia 2010 r. z przeprowadzonej wizji w gospodarstwie jego żony i opisu występujących w nim zniszczeń oraz oświadczenia jego sąsiadów. W okresie od 21 lipca 2008 r. do 31 sierpnia 2009 r. ubezpieczeniu w tym gospodarstwie rolnym podlegał również jego syn i została przeprowadzona wizytacja, na podstawie której urzędnik KRUS nie stwierdził, aby działalność rolnicza nie była prowadzona. Ponadto, Sąd pierwszej instancji, wbrew treści art. 328 § 2 k.p.c. nie wskazał argumentów mających w sposób przekonujący potwierdzać zasadność poczynionych ustaleń oraz rozstrzygnięcia.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja jest uzasadniona.

Poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia są prawidłowe jedynie w części dotyczącej okresów podlegania przez odwołującego ubezpieczeniu społecznemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej oraz osiągania dochodów z tej działalności oraz działalności wykonywanej osobiście. W tym zakresie stan faktyczny nie był kwestionowany przez apelującego i Sąd Apelacyjny uznaje go za bezsporny. Trafny okazał się natomiast zarzut apelacji względem ustalenia, że odwołujący wraz żoną nie prowadzą obecnie działalności rolniczej w należącym do niej gospodarstwie rolnym.

Sąd Okręgowy ustalił powyższą kwestionowaną okoliczność na podstawie jednorazowej wizji lokalnej przeprowadzonej przez urzędnika organu rentowego w dniu 2 sierpnia 2011 r. Nie wskazał natomiast, od jakiej daty nastąpiło zaprzestanie prowadzenia tej działalności, choć miałyby to istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, gdyż praca w gospodarstwie rolnym stanowi przesłankę podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Niemniej jednak, sam protokół wizji lokalnej wraz z dołączonymi do niego oświadczeniami nie stanowi wystarczającego dowodu dla dokonania takiego ustalenia. Przede wszystkim wynika z nich, że na gruntach wchodzących w skład gospodarstwa były obsiane zboża (kukurydza) oraz zasadzone warzywa i ziemniaki, co zaświadczył urzędnik i co potwierdzili sąsiedzi odwołującego, S. G., B. Z. i A. S.. Co prawda z oświadczeń tych osób wynika, jakoby działka obsiana kukurydzą była użytkowana przez A. S., jednak w późniejszym oświadczeniu skorygował on, iż jedynie uczestniczył na zasadzie sąsiedzkiej pomocy w obrabianiu tego pola i zbieraniu plonów, które następnie odkupił na własny użytek. Zaprzeczył jednocześnie, aby dzierżawił wymienioną działkę. Pozostałą część gruntów uprawnych stanowiły nieużytki, które były koszone (tak wskazała B. Z.). Dokumenty te stanowią zatem dowód, że w czasie kontroli wizytowane gospodarstwo rolne było użytkowane i grunty nie stały odłogiem, a łąki, uznane przez składających oświadczenie za nieużytki, były koszone. Jednocześnie inne zgromadzone w aktach rentowych dowody wskazują, iż również wcześniej w wymienionym gospodarstwie działalność rolnicza była prowadzona. Między innymi stan taki wynika z wizji przeprowadzonej przez urzędnika organu rentowego w dniu 7 sierpnia 2009 r., podczas której zostało stwierdzone, iż są tam hodowane kury i pszczoły.

Celem ustalenia stanu faktycznego, Sąd Apelacyjny uzupełnił postępowanie dowodowe, przesłuchując odwołującego w charakterze strony. Na podstawie jego zeznań ustalił, iż od momentu przeprowadzenia się wraz z żoną do obecnie zamieszkiwanego gospodarstwa rolnego, stale w nim pracował przy różnorodnej działalności rolniczej. Wcześniej posiadali inwentarz żywy w postaci dwóch krów (do około 2004 r.), królików i kur (do około 2012 r.). W skład gruntów gospodarstwa wchodzi łąki, które są zalewane w trakcie powodzi i stąd koszone tylko raz w roku. Pozostała powierzchnia zawsze była przeznaczana na uprawę zboża, ziemniaków oraz w małej części na warzywa, również obecnie pola obsiane są zbożem. Pola te nie były nigdy przedmiotem dzierżawy. W gospodarstwie nie ma maszyn rolniczych. Po 15 kwietnia 2008 r., to jest po ustaniu jego zatrudnienia jako kierowcy, odwołujący utrzymywał się wyłącznie z pracy na roli, hodując czosnek, kury na mięso i podejmując inne czynności rolnicze. Zeznania te Sąd Apelacyjny uznał za wiarygodne, mając na względzie, iż znalazły odzwierciedlenie w pozostałym materiale dowodowym, w szczególności w postaci protokołów z wcześniejszych wizji lokalnych przeprowadzanych przez pracowników organu rentowego w przedmiotowym gospodarstwie rolnym, a ponadto były spójne, logiczne i

przekonująco wyjaśniały nasuwające wątpliwości kwestie, wynikające z treści innych dowodów, jak w szczególności pisemnych oświadczeń jego sąsiadów złożonych w dniu 2 sierpnia 2011 r.

Na podstawie powołanych zeznań apelującego, a także protokołów z wizji lokalnych przeprowadzonych na przestrzeni kilku lat wraz z dołączonymi do nich dokumentami Sąd Apelacyjny ustalił, iż w spornym okresie aż do chwili obecnej odwołujący prowadził działalność rolniczą w gospodarstwie należącym do jego żony i stale w nim zamieszkiwał. Ponadto, na podstawie zeznań odwołującego Sąd Apelacyjny ustalił, że prowadził on działalność gospodarczą w okresach, w jakich podlegał z tego tytułu ubezpieczeniu społecznemu i zakończył ją dnia 18 czerwca 2007 r., ale wykreślił formalnie dopiero w 2011 r. W 2008 r. podjął pracę, którą zakończył po 4 miesiącach i po tym czasie nie wznowił już działalności gospodarczej, lecz zajmował się pracą w gospodarstwie rolnym.

Dla oceny prawidłowości zaskarżonej decyzji wobec tak ustalonego stanu faktycznego istotny jest zarówno jej zakres przedmiotowy (prawny i faktyczny) jak i zakres dwóch poprzedzających ją decyzji organu rentowego dotyczących ustalenia podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników przez odwołującego jako małżonka rolnika. Pierwsza decyzja w tej sprawie zapadła w dniu 12 listopada 2007 r. i stwierdzała, że jest on z mocy ustawy objęty rolniczym ubezpieczeniem wypadkowym, chorobowym i macierzyńskim za okresy: od dnia 1 stycznia 1991 r. do dnia 30 września 2000 r., od dnia 7 marca 2002 r. do dnia 31 marca 2006 r., od dnia 1 sierpnia 2006 r. do dnia 31 grudnia 2006 r., od dnia 1 lutego 2007 r. do dnia 31 marca 2007 r. oraz od dnia 1 lipca 2007 r. oraz rolniczym ubezpieczeniem emerytalno-rentowym od dnia 17 grudnia 1990 r. do dnia 30 września 2000 r. oraz od dnia 7 marca 2002 r. za te same okresy, co ubezpieczeniem wypadkowym, chorobowym i macierzyńskim. Ubezpieczenie stwierdzone powyższą decyzją ustalo z dniem 31 grudnia 2007 r. z uwagi na podjęcie przez odwołującego zatrudnienia na podstawie umowy o pracę od dnia 1 stycznia 2008 r. Następnie, po zakończeniu tego zatrudnienia, decyzją z dnia 21 sierpnia 2008 r. stwierdzono objęcie go ubezpieczeniem społecznym rolników za dalszy okres, to jest od dnia 16 kwietnia 2008 r. Podstawą prawną obu tych decyzji były przepisy art. 36, art. 3, art. 7 i art. 16 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. nr 7 z 1998 r., poz. 25 z późn. zm.). Rozstrzygnięcie takie było wynikiem przyjęcia, iż zostały spełnione przesłanki podlegania ubezpieczeniu z art. 7 ust. 1 pkt 2 i art. 16 ust. 2 ustawy. Organ rentowy ustalił bowiem, że odwołujący jest domownikiem rolnika (jego żony), posiadającego gospodarstwo rolne, obejmujące obszar użytków rolnych powyżej 1 ha przeliczeniowego, nie podlega innemu ubezpieczeniu społecznemu i nie ma ustalonego prawa do emerytury lub renty ani też nie ma ustalonego prawa do świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Obie decyzje stały się prawomocne. Należy zwrócić w tym miejscu uwagę, że decyzje te nie obejmowały okresów, co do których apelujący wskazał, że prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą, gdyż podlegał z tego tytułu powszechnemu ubezpieczeniu społecznemu. Nie wnosił bowiem o kontynuowanie ubezpieczenia rolniczego w okresach, kiedy był ubezpieczony w związku ze swoją pozarolniczą działalnością gospodarczą. Tym samym w sprawach tych nie miał zastosowania art. 5a ustawy, który umożliwia dokonanie wyboru ubezpieczenia społecznego rolników zamiast ubezpieczenia społecznego z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej w przypadku, gdy zachodzi zbieg tych podstaw ubezpieczenia.

Z kolei zaskarżoną decyzją zostało ustalone, że w okresach objętych wyżej omówionymi decyzjami (bez okresów przypadających przed 1 sierpnia 2006 r.) odwołujący nie podlega ubezpieczeniom społecznym rolników. Podstawą tego rozstrzygnięcia było ustalenie, że w okresach tych prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą, a nie spełniał warunków do wyboru ubezpieczenia rolniczego na podstawie art. 5a ustawy. Zatem rzeczywistą przyczyną wydania decyzji tej treści stało się późniejsze wykrycie, jak twierdzi organ rentowy - nowej okoliczności, to jest faktu prowadzenia działalności gospodarczej w spornych okresach.

Istotne jest, że zaskarżona decyzja rozstrzyga tę samą sprawę, jaka została uregulowana decyzjami z dnia 12 listopada 2007 r. i z dnia 21 sierpnia 2008 r., gdyż dotyczy tych samych okresów, tej samej osoby i tej samej kwestii, to jest podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników, z tą tylko różnicą, że rozstrzyga ją przeciwnie do treści orzeczeń wcześniejszych. Tym samym jest ona sprzeczna z wydanymi uprzednio ostatecznymi decyzjami organu rentowego. W obowiązującym stanie prawnym nie jest natomiast dopuszczalna sytuacja, aby organ administracyjny rozpoznawał ponownie sprawę ostatecznie zakończoną, chyba że zachodzą ustawowo uregulowane przypadki. Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników określa dwie takie sytuacje. Przepis art. 39 ust. 4 ustawy umożliwia wydanie nowej decyzji, kiedy po wydaniu decyzji w sprawie podlegania ubezpieczeniu rolników zmianie ulegnie stan faktyczny

lub stan prawny. Z kolei art. 44 ust. 2 ustawy przewiduje ponowne ustalenie prawa do świadczeń, jeśli w późniejszym czasie zostaną ujawnione nowe fakty lub dowody. Ustawa nie reguluje natomiast sytuacji, w której nowe fakty lub dowody zostaną ujawnione po wydaniu ostatecznej decyzji w sprawie podlegania ubezpieczeniu. W takim przypadku, stosownie do przepisu art. 52 ust. 1 ustawy, zastosowanie znajdą przepisy ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2009 r. nr 205, poz. 1585). Artykuł 83 a tej ustawy zawiera regulację dotyczącą ponownego ustalenia prawa lub zobowiązania stwierdzonego decyzją ostateczną, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji, które mają wpływ na to prawo lub zobowiązanie (ust. 1), jak i regulację dotyczącą uchylania, zmiany lub unieważniania ostatecznych decyzji w drodze wznowienia postępowania na zasadach określonych w Kodeksie postępowania administracyjnego (ust. 2). Jedynie na tej podstawie możliwe jest wydanie nowej decyzji, odmiennie kształtującej kwestię podlegania ubezpieczeniu z mocą wsteczną (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2004 r., II UK 359/03, OSNP 2004 nr 24, poz. 425, z dnia 11 marca 2008 r., I UK 256/07, OSNP 2009 nr 11-12, poz. 159, z dnia 19 września 2007 r., III UK 39/07, OSNP 2008 nr 21-22, poz. 330 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 312/07). Zastosowanie art. 83a ust. 2 ustawy możliwe jest jedynie przez wszczęcie odpowiedniego postępowania administracyjnego, co nie miało w niniejszej sprawie miejsca. Ponowne ustalenie podlegania ubezpieczeniu mogło nastąpić zatem wyłącznie na podstawie art. 83a ust. 1 ustawy systemowej. Niepowołanie tego przepisu w podstawie prawnej zaskarżonej decyzji jest niewątpliwie błędem i rodzi wątpliwości co do prawnego charakteru tego orzeczenia. Niemniej jednak, sam ten brak nie powoduje nieważności decyzji czy jej merytorycznej wadliwości.

Wobec powyższego, ocena prawidłowości zaskarżonej decyzji uzależniona jest od stwierdzenia, czy w sprawie zostały spełnione przesłanki art. 83a ust. 1 ustawy systemowej w zw. z art. 52 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, a więc, czy przed wydaniem poprzedzających ją decyzji, obejmujących odwołującego ubezpieczeniem rolniczym, istniały takie okoliczności, które zostały ujawnione dopiero po ich wydaniu i które miały wpływ na rozstrzygnięcie. Jak już zostało wskazane, okolicznością taką miało być prowadzenie przez skarżącego pozarolniczej działalności gospodarczej w spornych okresach. Tymczasem, zgromadzone dowody, które posłużyły do poczynienia takich ustaleń, nie wskazywały żadnego nowego faktu, który nie byłby znany organowi rentowemu na datę wydania pierwszej decyzji w sprawie, to jest w dniu 12 listopada 2007 r. Organ dysponował bowiem wówczas zarówno zaświadczeniem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Inspektoratu w B. z dnia 11 października 2007 r. o podleganiu przez odwołującego ubezpieczeniem społecznym z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej jak i zaświadczeniem Naczelnika Urzędu Skarbowego w B. z dnia 27 września 2007 r. o prowadzeniu działalności gospodarczej od dnia 1 września 2000 r. Odwołujący przedłożył wówczas również oświadczenie, w którym stwierdził, że prowadził działalność gospodarczą. Dysponując zatem informacjami, że odwołujący na dzień złożenia wniosku jest zarejestrowany w Ewidencji Działalności Gospodarczej i prowadził działalność gospodarczą, organ rentowy wydał decyzję o objęciu go ubezpieczeniem społecznym rolników z pominięciem wyłącznie tych okresów, w których był on formalnie zgłoszony do powszechnego ubezpieczenia społecznego, nie ustalając i nie rozważając, czy istnienie wpisu w ewidencji nie powoduje objęcia odwołującego obowiązkowo ubezpieczeniem jako osoby prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą. Zatem na dzień wydania zaskarżonej decyzji organ rentowy posiadał tę samą wiedzę odnośnie przesłanek podlegania przez skarżącego ubezpieczeniu społecznemu rolników, a jedynie dokonał innej oceny tych faktów. Na ustalenia te nie mogło mieć bowiem wpływu stwierdzenie, że ubezpieczony osiągał dochód z prowadzonej działalności gospodarczej w latach 2006 i 2007, gdyż od początku nie było to kwestią sporną, że w tych latach okresowo podlegał ubezpieczeniu z tego tytułu. Z kolei w roku 2009 osiągnął przychód z działalności wykonywanej osobiście, która nie jest tożsama z działalnością gospodarczą z uwagi na brak cechy ciągłości.

Niewątpliwie zatem przed wydaniem zarówno decyzji z dnia 12 listopada 2007 r. i z dnia 21 sierpnia 2008 r., jak i zaskarżonej decyzji organ rentowy posiadał te same informacje, istotne z punktu widzenia podlegania ubezpieczeniem. Na podstawie tych informacji organ za pierwszym razem ustalił błędnie, że odwołujący podlega ubezpieczeniem, nie weryfikując kwestii faktycznego prowadzenia przez niego działalności gospodarczej. Błąd ten nie może jednak usprawiedliwiać dowolnej ingerencji w nabyte przez ubezpieczonego prawa, która mogłaby być uzasadniona jedynie przy spełnieniu warunków z art. 83a ust. 1 ustawy systemowej. Stanowisko takie znajduje odzwierciedlenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w wyroku z dnia 11 maja 2005 r., III UK 28/05

(OSNP 2005 nr 23, poz. 380, OSP 2006 nr 5, poz. 60) wyraził pogląd, iż w odróżnieniu od decyzji ustalających prawo do świadczeń, kiedy to rola organu rentowego sprowadza się w zasadzie do deklaratoryjnego stwierdzenia spełnienia pewnych przesłanek, decyzje dotyczące objęcia określonym tytułem ubezpieczenia prowadzą do powstania gwarancyjnego stosunku prawnego, w trakcie trwania którego ubezpieczony staje się podmiotem określonych praw i obowiązków. Ze względu na konieczność ochrony trwałości tego stosunku, decyzje te posiadają w omawianym zakresie prawokształtujący charakter, co oczywiście nie wyklucza możliwości ich zmiany albo uchylecia, jeśli zostałyby spełnione odpowiednie przesłanki. Wydanie decyzji w przedmiocie ustania stosunku ubezpieczenia społecznego bez wznowienia postępowania czy też stwierdzenia nieważności wydanej uprzednio decyzji może zatem nastąpić ze skutkiem najwcześniej w dacie jej wydania, a zatem ex nunc. Znajduje to również swoje dodatkowe uzasadnienie w konieczności poszanowania ogólnej zasady pogłębiania zaufania obywateli do organów państwa, wyrażonej w art. 8 k.p.a. W wyroku z dnia 23 lutego 2010 r., II UK 187/09 (OSNP 2011 nr 15-16, poz. 216) Sąd Najwyższy potwierdził to stanowisko i wskazał dodatkowo, że decyzja o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu rolników, wydana wskutek błędnej oceny znanych organowi rentowemu faktów, nie może być zmieniona z mocą wsteczną także na podstawie art. 83a ust. 1 ustawy systemowej. Skutki tej wadliwości nie mogą obciążać osoby zainteresowanej.

Skoro zatem w sprawie nie zostały spełnione warunki zastosowania art. 83 ust. 1 ustawy systemowej z uwagi na brak wykrycia jakiegokolwiek nowej okoliczności, to tym samym organ rentowy nie miał podstaw prawnych, aby ponownie ustalić kwestię objęcia odwołującego ubezpieczeniem społecznym rolników w spornych okresach. Wyłączenie go z tego systemu ze skutkiem wstecznym należy zatem uznać za nieprawidłowe.

Jednocześnie stwierdzić należy, że również od daty wydania zaskarżonej decyzji to jest od dnia 13 września 2011 r. nie było podstaw do stwierdzenia, iż odwołujący nie podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników. Spełnia on bowiem przesłanki objęcia tym systemem stosownie do przepisów art. 7 i art. 16 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników. Zostało bowiem w szczególności wykazane, że pracował i nadal pracuje w gospodarstwie rolnym swojej żony oraz że od 2007 r. nie prowadzi działalności gospodarczej, którą formalnie wykreślił w 2011 r.

Na marginesie zauważyć należy, iż wadliwe jest przyjęcie przez organ rentowy, że J. B. jest domownikiem rolnika w myśl art. 7 ust. 1 powołanej ustawy, bowiem małżonek rolnika zajmuje pozycję odrębną w porównaniu z innymi członkami rodziny, równą pozycji samego rolnika, co wynika z treści art. 5 cytowanej ustawy, chyba że – co nie ma miejsca w niniejszej sprawie - ten małżonek nie pracuje w gospodarstwie rolnika, ani w gospodarstwie domowym bezpośrednio związanym z tym gospodarstwem rolnym, (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 września 2007 r., I UK 101/107).

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny, uznając apelację za zasadną, orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. O kosztach postępowania orzeczono na zasadzie art. 98 § 1 k.p.c.